

พุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
ของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

BUDDHIST INTEGRATION IN PROMOTING PEOPLE'S PARTICIPATION IN SOLID
WASTE MANAGEMENT OF THUNG KWAO SUBDISTRICT MUNICIPALITY,
MUEANG DISTRICT, PHRAE PROVINCE

พระภัทรชกร สิริภทโท^{1*}, พระครูโสภณกิตติบัณฑิต¹, สมจิต ขอนวงศ์¹
Phraphatchakorn Siriphatto^{1*}, Phrakrusoponkittibundit¹, Somjit Konwong¹

*Corresponding Author E-mail: phatchakorn.ngamkham@gmail.com

Received March 25, 2026; Revised April 22, 2026; Accepted May 13, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน เเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือท่าน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้ปกครองท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) 2. หลักการบริหารนิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก และ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม (DOBEM MODEL) ประกอบด้วยการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ผ่านการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ได้แก่ การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การพร้อมเพรียงกันประชุมและดำเนินกิจกรรม การยึดมั่นในกติกาชุมชน การเคารพนับถือผู้ใหญ่ การให้เกียรติสตรี การเคารพสถานที่ปฏิบัติงาน และการอารักขาคุ่มครองผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบและประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; อปริหานิยธรรม; การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

This research article aimed to: 1. study the level of public participation in solid waste management of Thung Kwao Subdistrict Municipality, Mueang District, Phrae Province; 2. examine the relationship between the seven Aparihāniyadhamma principles and public participation; and 3. propose a Buddhist integration model to promote public participation in solid waste management. The study employed a mixed methods research design. Quantitative data were collected from 370 participants and analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. Qualitative data were obtained from 10 key informants, including Buddhist scholars, political science scholars, local politicians, local leaders, and community members. Data were analyzed using descriptive content analysis.

The results revealed that: 1. The overall level of public participation was at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.25); The seven Aparihāniyadhamma principles were positively correlated with public participation at a statistically significant level of 0.01, showing a very high correlation. 3. The Buddhist integration model (DOBEM MODEL) consisted of four dimensions: decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation. This was achieved through the integration of Aparihāniyadhamma to enhance responsibility and the efficiency of sustainable solid waste management.

Keywords: Buddhist Integration; Aparihāniyadhamma; Public Participation

บทนำ

การบริหารจัดการภาครัฐและการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงาน และกิจกรรมสาธารณะของชุมชน อันจะนำไปสู่ความโปร่งใส ความรับผิดชอบร่วม และการพึ่งพาตนเอง (อุเชนทร์ เชียงเสน, 2561) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยสูงถึง 26.95 ล้านตันต่อปี (นพรัตน์ ชูโสด, 2567) สะท้อนถึงภาระด้านสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเฉลี่ยประมาณ 4.50 ตันต่อวัน หรือประมาณ 1,642.50 ตันต่อปี (เทศบาลตำบลทุ่งกวาว, 2567) และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและพฤติกรรมบริโภค ขณะเดียวกัน ประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ส่งผลให้การดำเนินงานยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย (นพรัตน์ ชูโสด, 2567; เทศบาลตำบลทุ่งกวาว, 2567)

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กับการบูรณาการแนวคิดเชิงสหศาสตร์ โดยเฉพาะการบูรณาการใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับแนวคิดทางสังคมศาสตร์ ในที่นี้ “หลักอภิธานิยธรรม 7” ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นไปเพื่อความเจริญของหมู่คณะ ประกอบด้วย 1) การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำ 3) การไม่บัญญัติ หรือลัทธิลัทธิข้อบัญญัติต่าง ๆ 4) การเคารพนับถือผู้ใหญ่ 5) การให้เกียรติสตรี 6) การเคารพสถานที่ปฏิบัติงาน และ 7) การอารักขาคุ้มครองผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรม (ที.ม. (ไทย) 10/133-134/78-80) หลักธรรมดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง ผ่านกระบวนการประชุม การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และการยึดมั่นในกติกาของชุมชน ซึ่งจะช่วยยกระดับบทบาทของประชาชนจากผู้รับบริการสู่การเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็ง

แม้ว่าจะมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในหลายพื้นที่ แต่การบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7 เข้ากับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของเทศบาลตำบลทุ่งกวาวยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วม และนำเสนอแนวทางพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

จัดการขยะมูลฝอย เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และนำไปสู่การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 4,929 คน (เทศบาลทุ่งกวาว, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 370 ท่าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 รูปหรือท่าน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน 3. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 2 ท่าน 4. ผู้ปกครองท้องที่ จำนวน 2 ท่าน 5. ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 2 ท่าน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 4 ตอน ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นโดยการทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 ท่าน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ในระดับเชื่อถือได้

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview Guide) ที่ผ่านการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 ท่าน ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งกวาว โดยใช้แบบสอบถาม

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือท่าน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และดำเนินการขออนุญาตผ่านหนังสือจากวิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ		ระดับการปฏิบัติ		
ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว				
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.88	0.93	ปานกลาง
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.47	0.89	ปานกลาง
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์	3.61	0.83	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.02	0.99	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย		3.25	0.91	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25 , S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.89) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.02, S.D. = 0.99) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.88, S.D. = 0.93) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอย	ตัวแปรตาม				
			1. การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ	2. การมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน	3. การมีส่วนร่วมใน การรับประโยชน์	4. การมีส่วนร่วมใน การประเมินผล	
หลักอภิธานิธรรม 7		.815**	.737**	.682**	.667**	.661**	
1. ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์		.596**	.645**	.390**	.333**	.614**	
2. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม		.611**	.611**	.480**	.449**	.514**	
3. ด้านไม่บัญญัติ หรือลบล้างข้อบัญญัติต่างๆ		.702**	.746**	.482**	.437**	.677**	
4. ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่		.577**	.406**	.628**	.601**	.339**	
5. ด้านการให้เกียรติต่อสตรี		.617**	.518**	.509**	.548**	.511**	
6. ด้านการเคารพสถานที่		.668**	.448**	.696**	.729**	.412**	
7. ด้านอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีล ผู้ทรงธรรมบริสุทธิ์		.665**	.641**	.526**	.537**	.538**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในทิศทางเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.815^{**}$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงทุกด้าน โดยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าสูงสุด ($r = 0.737^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($r = 0.682^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($r = 0.667^{**}$) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($r = 0.661^{**}$) ตามลำดับ

3. พุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จากการศึกษาวิจัยพบว่า การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบ “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย” เรียกว่า DOBEM Model ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

D (Decision Making): การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมเวทีประชุมอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักการหมั่นประชุมกันเนื่องนิิตย์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกำหนดแนวทางการจัดการขยะที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

O (Operation): การสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างพร้อมเพรียง โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากต้นทางและการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม อาศัยหลักความพร้อมเพรียงของหมู่คณะในการขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

B (Benefit): การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการจัดการขยะ เช่น สิ่งแวดล้อมที่สะอาด สุขภาพที่ดี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันนำไปสู่ความเสมอภาคและความสามัคคีในชุมชน

E (Evaluation): การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และกติกาของชุมชน เพื่อเสริมสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และความโปร่งใสในการดำเนินงาน

M (Management by Dhamma): การบริหารจัดการโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างเอกภาพของชุมชน โดยเน้นการเคารพผู้นำ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การส่งเสริมบทบาทของสมาชิกในชุมชนอย่างเท่าเทียม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการดูแลทรัพยากรส่วนรวม

โดยสรุป รูปแบบ DOBEM Model เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงหลักอปริหานิยธรรม 7 กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติ ส่งผลให้การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1.ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.91) สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลในบางประเด็น ภายใต้ความร่วมมือและความสมัครใจในระดับหนึ่ง ส่งผลให้การจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชนในพื้นที่ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาห่อทราย รตนเมธี และสายัณห์ อินันใจ (2568) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$ และสอดคล้องกับ พระครูพิจิตรวรเวท และคณะ (2563) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$) โดยมีจุดเด่นในด้านการรับผลประโยชน์ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมักเด่นในมิติของผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ

2.ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิธธรรม 7 กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า หลักการบริหารนิธธรรม 7 หลักการบริหารนิธธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R = 0.815^{**}$) แสดงให้เห็นว่าการยึดถือหลักธรรมที่เน้นความสามัคคี การเคารพกฎกติกา และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ สามารถส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ สุทธพงษ์ ขวดแก้ว และพระครูโสภณกิตติบัณฑิต (2567) ที่พบความสัมพันธ์ในระดับสูง ($R = 0.882$) และ กิตติพัธ คำสุข และรัชชนันท์ อิศรเดช (2566) ที่พบความสัมพันธ์ในระดับสูง ($R = 0.800^{**}$) เช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าหลักการบริหารนิธธรรมสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมในชุมชน

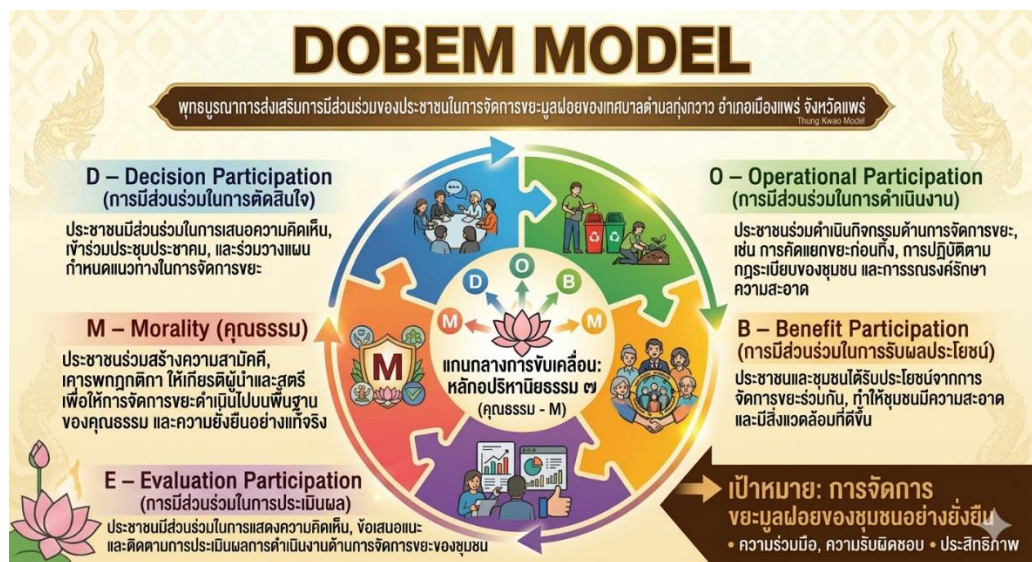
3.พุทธบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พุทธบูรณาการมีองค์ประกอบสำคัญ 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านกระบวนการ คือ การส่งเสริมการประชุมและการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ (2) มิติด้านบรรทัดฐาน คือ การยึดมั่นในกฎกติกาของชุมชน และ (3) มิติด้านตัวบุคคล คือ การประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชน โดยเฉพาะบทบาทของสตรี ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สิกขุฉินิศา ธาราสกุลปรกรณ์ และสายัณห์ อินันใจ (2567) ที่เน้นบทบาทผู้นำและการสร้างความศรัทธาในชุมชน และมีความแตกต่างจากงานของ

ชุดินันท์ มุณีสุวรรณ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในบางพื้นที่ที่ยังอยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจ ทั้งนี้ กรณีของเทศบาลตำบลทุ่งกวาวแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม เข้ากับการบริหารจัดการเชิงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิด “ความรับผิดชอบร่วมของชุมชน” (Collective Responsibility) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืนในการจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การสังเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เรียกว่า “DOBEM Model” ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างหลักธรรม กระบวนการมีส่วนร่วม และผลลัพธ์เชิงความยั่งยืน ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย (DOBEM MODEL)

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (2569)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้เชิงพุทธบูรณาการ (DOBEM Model) ได้ดังนี้

1. ฐานรากเชิงจริยธรรม (Buddhist Foundation) หลักอปริหานิยธรรม 7 ทำหน้าที่เป็นฐานรากทางจริยธรรมในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ความพร้อมเพรียงในการดำเนินกิจกรรม การยึดมั่นในกติกาสังคม การเคารพนับถือกัน และการส่งเสริมบทบาทของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะวัดและผู้นำชุมชน

หลักการดังกล่าวช่วยยกระดับการปฏิบัติจาก “หน้าที่ตามกฎหมาย” ไปสู่ “จิตสำนึกรับผิดชอบร่วม” (Collective Responsibility)

2. กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ (Participation Process: D-O-B-E) องค์ความรู้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมครบทั้ง 4 มิติ ได้แก่ D (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายผ่านเวทีประชาคม O (Operation) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การคัดแยกขยะจากต้นทางและการรณรงค์ B (Benefit) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาวะ และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ E (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อสร้างความโปร่งใสและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

3. ผลลัพธ์เชิงความยั่งยืน (Management for Sustainability: M) เมื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว จะนำไปสู่การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน และการลดภาระของภาครัฐในระยะยาว ทั้งนี้ โมเดล DOBEM จึงถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรสาธารณะในบริบทท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

โมเดล DOBEM จึงเป็นกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงมิติทางจริยธรรมกับมิติการบริหารจัดการสาธารณะอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลทุ่งกวาวควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมเชิงรุก โดยบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร และกำหนดให้การประชุมประชาคมด้านการจัดการขยะเป็นวาระสำคัญที่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา

2. เทศบาลตำบลทุ่งกวาวควรกำหนดระเบียบหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มสตรีและผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความเป็นเจ้าของร่วมกัน

3.เทศบาลตำบลทุ่งกวาวควรกำหนดนโยบายสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครจัดการขยะระดับครัวเรือน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมและรูปแบบ DOBEM Model เป็นกรอบในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.เทศบาลควรปรับปรุงรูปแบบการประชุมประชาคมให้มีความน่าสนใจและเข้าถึงง่าย โดยเน้นการประชุมอย่างสม่ำเสมอและการมีส่วนร่วมอย่างพร้อมเพรียง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่ต้นทาง

2.เทศบาลควรจัดกิจกรรมรณรงค์และฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการคัดแยกขยะจากต้นทาง โดยส่งเสริมบทบาทของกลุ่มสตรีและผู้นำทางศาสนาเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน

3.เทศบาลควรนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้เป็นช่องทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและปรับปรุงการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่”

2.ควรศึกษา “การสร้างรูปแบบเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่”

3.ควรศึกษา “การนำหลักพุทธะปาปณิกสูตรมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่”

เอกสารอ้างอิง

กิตติพัธ คำสุข, รัชชนันท์ อิศรเดช, และสุมาลี บุญเรือง. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบุโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(3), 14–28.

ชุตินันท์ มุณีสวรรณ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร ทวารวดีปริทรรศน์*, 2(1), 27–35.

เทศบาลตำบลทุ่งกวาว. (2566). *ทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) ครั้งที่ 1/2566*.

สืบค้น 10 เมษายน 2568, จาก <https://www.toongkwao.go.th/plan/local>
นพรัตน์ ชูโสด. (2567). *ขยะล้นเมือง*. สืบค้น 10 มีนาคม 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/340722>.

พระครูพิจิตรวรเวท, พระอุดมสิทธินายก, พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, และพระมหาสุเมฆ
สมาหิโต. (2565). การมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขัน
เรือยาว จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 1–14.

พระมหาหน่อทราย รตนเมธี และสายัณห์ อินันใจ. (2568). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการ
เมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 3(2), 1–16.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สิทธิธินิศา ธาราสกุลปรกรณ์ และ สายัณห์ อินันใจ. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อ
ส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของ
เทศบาลตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
มจร วิทยาเขตแพร่*, 10(1), 53–69.

สุทธพงษ์ ขวดแก้ว และพระครูโสภณกิตติบัณฑิต. (2568). การประยุกต์หลักอภิธานิธรรม
เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิง
บูรณาการภาครัฐและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัด
ลำปาง. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 3(1), 1–18.

อุเชนทร์ เชียงแสน. (2561). *การเมืองภาคประชาชน*. กรุงเทพฯ: มติชน.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Aoyama
Gakuin University.